

Leszek Czerwonka

Uniwersytet Gdański

Jacek Jaworski

Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku

Źródła finansowania inwestycji w wartości niematerialne i prawne podmiotów gospodarczych w Polsce w latach 2001-2010

Streszczenie. Artykuł jest kontynuacją cyklu publikacji poświęconych działalności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych w Polsce w latach 2001-2010. Głównym jego celem jest analiza struktury i dynamiki źródeł finansowania inwestycji w wartości niematerialne i prawne w określonym czasie. Badanie przeprowadzono na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczących podmiotów gospodarczych, zatrudniających powyżej 49 osób. Analizę poprzedzono omówieniem pojęć wykorzystanych w badaniu dotyczącym inwestycji, wartości niematerialnych i prawnych oraz źródeł ich finansowania.

Słowa kluczowe: finansowanie inwestycji, inwestycje przedsiębiorstw, wartości niematerialne i prawne

Wstęp

Funkcjonowanie współczesnego przedsiębiorstwa nieodłącznie wiąże się z dokonywaniem inwestycji w różne składniki majątku. Z uwagi na duże nakłady początkowe oraz długi okres ich zwrotu, szczególnego znaczenia dla inwestującego przedsiębiorstwa i dla jego otoczenia nabierają inwestycje w aktywa trwałe. Obok środków trwałych najistotniejszą grupę tychże składników, odgrywającą znaczącą rolę w działalności podstawowej podmiotów gospodarczych, stanowią wartości niematerialne i prawne.

Niniejszy artykuł jest drugim z cyklu publikacji poświęconych działalności inwestycyjnej polskich podmiotów gospodarczych¹. Jego celem jest analiza źródeł finansowania inwestycji w wartości niematerialne i prawne w latach 2001-2010. Badanie przeprowadzono na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczących podmiotów gospodarczych, zatrudniających powyżej 49 osób. Dane te nie uwzględniają wydatków inwestycyjnych podmiotów gospodarczych z sekcji „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”². Użyte metody badawcze to głównie analiza struktury i dynamiki nakładów inwestycyjnych oraz ich finansowania. Analizę poprzedzono omówieniem pojęć wykorzystanych w badaniu dotyczących inwestycji, wartości niematerialnych i prawnych oraz źródeł ich finansowania.

1. Definicja i klasyfikacja badanych inwestycji oraz źródeł ich finansowania

Wydatki inwestycyjne, uwzględnione w analizie, dotyczą zarówno podmiotów z sektora prywatnego, jak i podmiotów gospodarczych z sektora publicznego, będących własnością państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własnością jednostek samorządu terytorialnego oraz stanowiących „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego³. Dane te nie zawierają jednak wydatków inwestycyjnych podmiotów gospodarczych z sekcji „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”⁴ oraz podmiotów zatrudniających do 49 osób.

Wartości niematerialne i prawne to nabyte przez jednostki prawa majątkowe, nadające się do gospodarczego wykorzystania o okresie ekonomicznej użyteczności przekraczającym jeden rok. W ich skład wchodzi w szczególności⁵:

- licencje, koncesje i inne autorskie prawa majątkowe,
- patenty, znaki towarowe i wzory użytkowe oraz zdobnicze, inne prawa do wynalazków,

¹ Zob. L. Czerwonka, J. Jaworski, *Działalność inwestycyjna podmiotów gospodarczych w Polsce i źródła jej finansowania w latach 2001-2010*, w: *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami. Mierzenie wyników przedsiębiorstw i ocena efektywności inwestycji*, red. D. Zarzecki, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 59, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2013, nr 760.

² *Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I-XII 2011*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012, www.stat.gov.pl [6.01.2013].

³ *Pojęcia stosowane w Rejestrze Urzędowym REGON*, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl [27.09.2013].

⁴ *Wyniki finansowe...*

⁵ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2002 r., nr 76, poz. 694 z późn. zm.

- prawa do wykorzystywanych technologii, własne know-how,
- wartość firmy rozumiana jako nadwyżka ceny nabycia przedsiębiorstwa nad wartością jego majątku w momencie sprzedaży,
- koszty zakończonych prac rozwojowych.

Wartości niematerialne i prawne obok środków trwałych stanowią najistotniejszą grupę aktywów długoterminowych wykorzystywanych w działalności podstawowej dzisiejszego przedsiębiorstwa. Należy przy tym zaznaczyć, że ich rola w tworzeniu wartości dodanej stale rośnie wraz z coraz szerszym wykorzystywaniem we współczesnej gospodarce nowoczesnych technologii, w szczególności informatycznych.

Wśród źródeł finansowania działalności inwestycyjnej w badaniu wzięto pod uwagę⁶:

- środki własne inwestora – kwoty pochodzące z kapitałów własnych jednostek,
- środki budżetowe – kwoty pozyskane przez jednostki z budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego,
- krajowy kredyt bankowy – zaciągnięte zobowiązania w bankach i w innych krajowych instytucjach finansowych o charakterze kredytu bankowego,
- środki z zagranicy – źródła pozyskane poza granicami Polski, w tym wyspecyfikowano zagraniczny kredyt bankowy,
- inne źródła – wszelkie pozostałe źródła finansowania wykorzystane przez jednostki, w tym: dotacje, fundusze celowe, leasing (tylko w zakresie środków nim sfinansowanych i wykazanych w aktywach jednostek) itp.

Nakłady, dla których w danym roku jednostki nie otrzymały finansowania zostały wykazane w pozycji „nakłady niesfinansowane”. Obejmują one niezapłacone faktury, nieotrzymane transze kredytów i dotacji itp.

2. Struktura inwestycji w wartości niematerialne i prawne oraz źródeł ich finansowania na tle struktury finansowania inwestycji ogółem

Inwestycje podmiotów gospodarczych w środki trwałe, wartości niematerialne i prawne oraz finansowe składniki majątku wyniosły w 2001 r. 150,7 mld zł, zaś w roku 2010 – 230,8 mld zł (tab. 1). Stanowiły odpowiednio: 19,3% i 16,3% polskiego produktu krajowego brutto (PKB) w tychże latach.

⁶ *Środki trwałe w gospodarce narodowej w 2010 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011, www.stat.gov.pl [6.01.2013].

Tabela 1. Inwestycje podmiotów gospodarczych, zatrudniających powyżej 49 osób, w wartości niematerialne i prawne w Polsce w latach 2001-2010 oraz źródła ich finansowania

Pozycja		Jednostka miary	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010/01
Nakłady inwestycyjne	ogółem	mln zł	150 658	123 323	128 207	148 973	161 113	185 204	216 132	241 952	194 130	230 821	1 780 513
	wartości NiP		4 659	4 514	5 943	5 090	4 360	5 794	6 814	7 047	7 861	9 272	61 354
	struktura	%	3,09	3,66	4,64	3,42	2,71	3,13	3,15	2,91	4,05	4,02	3,44
Środki własne inwestora	ogółem	mln zł	121 227	101 990	109 342	129 966	136 718	156 185	178 054	192 324	148 041	182 066	1 455 913
	wartości NiP		3 955	4 035	4 512	4 513	4 017	5 306	5 923	6 285	7 296	7 218	53 060
	struktura	%	80,47	82,70	85,29	87,24	84,86	84,33	82,38	79,49	76,26	78,88	81,77
Środki budżetowe	ogółem	mln zł	84,89	89,39	75,92	88,66	92,13	91,58	86,92	89,19	92,81	77,85	86,48
	wartości NiP		2 369	1 084	1 287	1 592	2 008	2 761	3 430	3 351	3 806	4 926	26 614
	struktura	%	10	13	19	12	18	17	33	40	42	66	270
Krajowy kredyt bankowy	ogółem	mln zł	1,57	0,88	1,00	1,07	1,25	1,49	1,59	1,38	1,96	2,13	1,50
	wartości NiP		0,21	0,29	0,32	0,24	0,41	0,29	0,48	0,57	0,53	0,71	0,44
	struktura	%	9,32	8,00	6,20	5,05	4,52	6,52	7,33	7,27	8,13	6,25	6,87
Środki z zagranicy	ogółem	mln zł	4,55	3,52	3,90	1,55	0,71	1,92	1,06	1,56	1,95	4,92	2,63
	wartości NiP		6 052	4 682	3 418	4 515	4 648	7 087	9 322	8 829	10 589	7 661	66 803
	struktura	%	188	155	195	122	15	18	305	296	112	366	1 772
w tym zagraniczny kredyt bankowy	ogółem	mln zł	4,02	3,80	2,67	3,03	2,88	3,83	4,31	3,65	5,45	3,32	3,75
	wartości NiP		4,04	3,43	3,28	2,40	0,34	0,31	4,48	4,20	1,42	3,95	2,89
	struktura	%	2 972	2 382	1 759	2 391	1 803	2 464	4 355	3 310	5 034	2 246	28 716
Kredyt bankowy razem	ogółem	mln zł	108	146	41	95	1	1	4	274	96	147	913
	wartości NiP		1,97	1,93	1,37	1,60	1,12	1,33	2,01	1,37	2,59	0,97	1,61
	struktura	%	2,32	3,23	0,69	1,87	0,02	0,02	0,06	3,89	1,36	1,59	1,49
Inne źródła	ogółem	mln zł	16 009	12 242	9 707	9 918	9 091	14 542	20 207	20 894	20 815	16 663	150 088
	wartości NiP		320	305	273	174	32	112	76	384	249	603	2 528
	struktura	%	10,63	9,93	7,57	6,66	5,64	7,85	9,35	8,64	10,72	7,22	8,43
Nakłady niesfinansowane (niezapłacone faktury)	ogółem	mln zł	6,87	6,76	4,59	3,42	0,73	1,93	1,12	5,45	3,17	6,50	4,12
	wartości NiP		1 799	1 499	1 748	1 188	6 025	2 450	4 480	14 258	10 311	15 767	59 525
	struktura	%	90	36	34	14	42	28	177	111	94	413	1 039
Nakłady niesfinansowane (niezapłacone faktury)	ogółem	mln zł	1,19	1,22	1,36	0,80	3,74	1,32	2,07	5,89	5,31	6,83	3,34
	wartości NiP		1,93	0,80	0,57	0,28	0,96	0,48	2,60	1,58	1,20	4,45	1,69
	struktura	%	5 174	4 208	4 464	4 185	4 425	4 643	4 818	5 608	5 603	5 984	49 112
Nakłady niesfinansowane (niezapłacone faktury)	ogółem	mln zł	204	116	951	350	237	314	303	204	165	752	3 596
	wartości NiP		3,43	3,41	3,48	2,81	2,75	2,51	2,23	2,32	2,87	2,59	2,76
	struktura	%	4,38	2,57	16,00	6,88	5,44	5,42	4,45	2,89	2,10	8,11	5,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Środki trwałe w gospodarce narodowej w 2001 r. (do 2010 r.)*, www.stat.gov.pl [6.01.2013].

Głównym kierunkiem inwestowania podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie były środki trwałe. Wydatki te stanowiły od 46,62% inwestycji ogółem w 2010 r. do 57,93% w roku 2009. Wysoki udział w strukturze inwestycji miały także wydatki na finansowe składniki majątku trwałego tychże podmiotów – od 38,02% w 2009 r. do 49,03% w roku 2001⁷. W tym samym czasie wartości niematerialne i prawne stanowią niewielką część wszystkich inwestycji podmiotów gospodarczych i wahają się w przedziale: wartość minimalna to 2,61% w 2005 r., zaś wartość maksymalna to 4,64% w roku 2003.

Analiza struktury źródeł finansowania inwestycji w latach 2001-2010 wskazuje, że w całym tym okresie głównym źródłem finansowania były środki własne inwestorów, stanowiły one około 4/5 wszystkich środków użytych do sfinansowania inwestycji (tab. 1). Drugim, pod względem udziału w ogólnej kwocie źródłem finansowania były kredyty bankowe, stanowiąc przeciętnie około 8% wykorzystanych środków. Do źródeł finansowania inwestycji o mniejszym znaczeniu należą: środki budżetowe, środki z zagranicy oraz inne.

Ogółem wydatki na wartości niematerialne i prawne podmiotów gospodarczych, zatrudniających powyżej 49 osób, wyniosły 4659 mln zł w 2001 oraz 9272 mln zł w 2010 r., co stanowiło odpowiednio 3,09% oraz 4,02% wszystkich nakładów inwestycyjnych tych podmiotów.

Głównym źródłem finansowania wartości materialnych i prawnych w analizowanym okresie były środki własne inwestorów, stanowiąc przeciętnie około 86% wartości nakładów – najmniej (75,9%) w roku 2003, zaś najwięcej (92,8%) w 2009 r. W ciągu całej analizowanej dekady udział środków własnych wykorzystywanych do finansowania inwestycji ogółem jedynie dwa razy był wyższy od udziału środków własnych w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych (lata 2003 oraz 2010). Przez wszystkie pozostałe lata wartości niematerialne i prawne były finansowane środkami własnymi w większym stopniu niż wszystkie inwestycje ogółem. Oznacza to, że inwestycje w wartości niematerialne i prawne finansowane są środkami własnymi w stopniu ponadprzeciętnym w stosunku do wszystkich kategorii inwestycji.

Kolejnym źródłem pod względem znaczenia w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych są kredyty bankowe oraz nakłady niesfinansowane (niezapłacone faktury). Wartość niezapłaconych faktur stanowiła przeciętnie 5,9% inwestycji w wartości niematerialne i prawne w analizowanym okresie, natomiast z kredytów bankowych zostało sfinansowanych przeciętnie 4,1% inwestycji w wartości niematerialne i prawne. W przypadku inwestycji ogółem nakłady niesfinansowane stanowiły przeciętnie 2,8%, zaś kredyty bankowe

⁷ L. Czerwonka, J. Jaworski, *Działalność inwestycyjna podmiotów gospodarczych...*

8,4% wartości inwestycji. Wskazuje to, że wartości niematerialne i prawne były zdecydowanie wyżej niż inwestycje ogółem finansowane kredytem kupieckim (niespłacone faktury). Poniżej przeciętnego poziomu znalazły się natomiast kredyty bankowe. Potwierdza to analiza częstości występowania sytuacji, ile razy dane źródło finansowania miało większy udział w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych niż inwestycji ogółem. Udział kredytu handlowego w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych (najmniej, tzn. 2,1%, w roku 2009 oraz najwięcej, tzn. 16%, w 2003 r.) jedynie dwa razy był mniejszy niż w przypadku inwestycji ogółem (dla których wartość minimalna to 2,23%, zaś wartość maksymalna to 3,48%).

Kredyty bankowe w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych najmniej rolę odgrywały w 2005 r. (0,73%), a największą w 2001 (6,87%). Ani razu nie osiągnęły one poziomu finansowania w takim samym stopniu, jak inwestycje ogółem (dla których minimalna i maksymalna wartość w danym okresie to: 5,64% oraz 10,72%).

Do kredytów bankowych zaliczone zostały także kredyty zagraniczne. Biorąc pod uwagę wszystkie środki z zagranicy, ich przeciętny udział w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych wynosi 2,89% (wartość minimalna i maksymalna to: 0,31% oraz 4,48%), podczas gdy w finansowaniu inwestycji ogółem 3,75% (wartość minimalna i maksymalna to: 2,67% oraz 5,45%). Dla wartości niematerialnych i prawnych udział środków z zagranicy dla pięciu lat był większy, a w pozostałych pięciu mniejszy, w porównaniu z finansowaniem inwestycji ogółem.

Kolejną kategorią sklasyfikowaną według kryterium udziału w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych są inne źródła. W pierwszej dekadzie bieżącego wieku ich udział w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych wyniósł 1,69% (wartość minimalna i maksymalna to 0,28% oraz 4,45%), natomiast dla inwestycji ogółem aż 3,34 % (wartość minimalna i maksymalna to 0,8% oraz 6,83%).

Środki budżetowe stanowiły mniej niż 1% w finansowaniu inwestycji w wartości niematerialne i prawne. Najmniej w 2001 r. (0,21%), a najwięcej w roku 2010 (0,71%). Udział ten był od trzech do pięciu razy niższy w porównaniu z udziałem w finansowaniu inwestycji ogółem, gdzie wynosił od 0,88% do 2,13%. Środki budżetowe były więc wykorzystywane w stopniu poniżej przeciętnym do finansowania wartości niematerialnych i prawnych niż w przypadku inwestycji ogółem, stanowiąc jednocześnie znikomy odsetek ich źródeł finansowania.

3. Zmiany w finansowaniu nakładów inwestycyjnych na wartości niematerialne i prawne

Analizując dynamikę wydatków inwestycyjnych zauważyć można, że wartość inwestycji ogółem w latach 2001-2010 wzrosła o 53%, zaś dla wartości niematerialnych i prawnych wzrost ten wyniósł ponad 99% (tab. 2). Uwzględniając pozostałe rodzaje inwestycji (środki trwałe – 49,19%, finansowe składniki majątku trwałego – 54,24%) nakłady na wartości niematerialne i prawne rosły najdynamiczniej⁸.

Największy wzrost wydatków na wartości niematerialne i prawne nastąpił w 2006 r., kiedy wzrosły one o 32,9% w stosunku do roku poprzedniego. W całej dekadzie wystąpiły także spadki tychże wydatków – największy z nich miał miejsce w 2004 r. i wyniósł 14,4%.

Wydatki na wartości niematerialne i prawne sfinansowane ze środków własnych inwestorów wzrosły w latach 2001-2010 o 82,5% (dla inwestycji ogółem wzrost wyniósł 50,2%). Najszybszy wzrost nakładów finansowanych środkami własnymi nastąpił w 2006 r. i wyniósł 32%, zaś największy spadek odnotowano w 2005 r. i wyniósł 11%. Wolniejszy wzrost wykorzystania środków własnych od ogólnego wzrostu nakładów na wartości niematerialne i prawne wskazuje, że w analizowanym okresie nieznacznie zmalała rola środków własnych inwestorów w ich finansowaniu. Jednak ze względu na naprzemienne wzrosty i spadki udziału środków własnych w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych nie można tego zjawiska uznać za tendencję trwałą.

Wzrost nakładów na wartości niematerialne i prawne sfinansowanych kredytem bankowym wyniósł w analizowanym okresie 88% (dla inwestycji ogółem wzrost ten wyniósł jedynie 4,1%). Oznacza to, że wykorzystanie kredytu bankowego w finansowaniu tychże inwestycji rosło w tempie podobnym do wydatków ze środków własnych. Jednak fluktuacje inwestycji finansowanych z kredytu były zdecydowanie większe (wzrosty w roku 2006 o 250, czy też w 2008 r. o 405% i spadki o 81,6% w 2005 r.). Oznacza to znaczne zmiany w znaczeniu kredytu bankowego w finansowaniu wartości niematerialnych i prawnych.

Kolejne istotne źródło finansowania wartości niematerialnych i prawnych, czyli środki z zagranicy, wzrosło w latach 2001-2010 o 94,7% (dla inwestycji ogółem wzrost wyniósł 26,6%). Tempo wzrostu finansowania ze środków zagranicznych było większe o prawie 10 pkt proc. w porównaniu z kredytem i środkami własnymi. Na wzrost w ciągu całej dekady składały się jednak zarówno o wiele bardziej dramatyczne spadki (np. w 2005 r. o 87,3%), jak i o wiele większe wzrosty. Największy z nich wyniósł 1594,4% w 2007 r. Przy czym jest to rok

⁸ Ibidem.

Tabela 2. Zmiany nakładów inwestycyjnych na wartości niematerialne i prawne oraz źródeł ich finansowania w podmiotach gospodarczych zatrudniających powyżej 49 osób w Polsce w latach 2001-2010

Pozycja	Sektor	Jednostka miary	2002/1	2003/2	2004/3	2005/4	2006/5	2007/6	2008/7	2009/8	2010/9	2010/01
Nakłady ogółem	ogółem	mln zł	-27 335	4 884	20 766	12 140	24 091	30 928	25 820	-47 822	36 691	80 163
	wartości NiP		-145	1 429	-853	-730	1 434	1 020	233	814	1 411	4 613
	dynamika	%	81,86 96,89	103,96 131,66	116,20 85,65	108,15 85,66	114,95 132,89	116,70 117,60	111,95 103,42	80,23 111,55	118,90 117,65	153,21 199,01
Środki własne inwestora	ogółem	mln zł	-19 237	7 352	20 624	6 752	19 467	21 869	14 270	-44 283	34 025	60 839
	wartości NiP		80	477	1	-496	1 289	617	362	1 011	-78	3 263
	dynamika	%	84,13 102,02	107,21 111,82	118,86 100,02	105,20 89,01	114,24 132,09	114,00 111,63	108,01 106,11	76,97 116,09	122,98 98,93	150,19 182,50
Środki budżetowe	ogółem	mln zł	-1 285	203	305	416	753	669	-79	455	1 120	2 577
	wartości NiP		3	6	-7	6	-1	16	7	2	24	56
	dynamika	%	45,76 130,00	118,73 146,15	123,70 63,16	126,13 150,00	137,50 94,44	124,23 194,12	97,70 121,21	113,58 105,00	129,43 157,14	207,94 660,00
Krajowy kredyt bankowy	ogółem	mln zł	-4 177	-1 912	-421	-239	4 790	3 774	1 732	-1 803	-1 364	380
	wartości NiP		-53	73	-153	-48	80	-39	38	43	303	244
	dynamika	%	70,24 75,00	80,61 145,91	94,70 34,05	96,82 39,24	165,72 358,06	131,25 64,86	110,93 152,78	89,75 139,09	91,36 298,04	102,71 215,09
Środki z zagranicy	ogółem	mln zł	-1 370	-1 264	1 097	133	2 439	2 235	-493	1 760	-2 928	1 609
	wartości NiP		-33	40	-73	-107	3	287	-9	-184	254	178
	dynamika	%	77,36 82,45	73,00 125,81	132,09 62,56	102,95 12,30	152,47 120,00	131,54 1694,44	94,71 97,05	119,93 37,84	72,35 326,79	126,59 194,68
W tym zagraniczny kredyt bankowy	ogółem	mln zł	-590	-623	632	-588	661	1 891	-1 045	1 724	-2 788	-726
	wartości NiP		38	-105	54	-94	0	3	270	-178	51	39
	dynamika	%	80,15 135,19	73,85 28,08	135,93 231,71	75,41 1,05	136,66 100,00	176,75 400,00	76,00 6850,00	152,08 35,04	44,62 153,13	75,57 136,11
Kredyt bankowy razem	ogółem	mln zł	-3 767	-2 535	211	-827	5 451	5 665	687	-79	-4 152	654
	wartości NiP		-15	-32	-99	-142	80	-36	308	-135	354	283
	dynamika	%	76,47 95,31	79,29 89,51	102,17 63,74	91,66 18,39	159,96 350,00	138,96 67,86	103,40 505,26	99,62 64,84	80,05 242,17	104,09 188,44
Inne źródła	ogółem	mln zł	-300	249	-560	4 837	-3 575	2 030	9 778	-3 947	5 456	13 968
	wartości NiP		-54	-2	-20	28	-14	149	-66	-17	319	323
	dynamika	%	83,32 40,00	116,61 94,44	67,96 41,18	504,15 300,00	40,66 66,67	182,86 632,14	318,26 62,71	72,32 84,68	152,91 439,36	876,43 458,89
Nakłady niesfinansowane (niezapłacone faktury)	ogółem	mln zł	-966	256	-279	240	218	175	790	-5	381	810
	wartości NiP		-88	835	-601	-113	77	-11	-99	-39	587	548
	dynamika	%	81,33 56,86	106,08 819,83	93,75 36,80	105,73 67,71	108,88 132,49	103,77 96,50	116,40 67,33	99,91 80,88	106,80 455,76	115,66 368,63

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Środki trwałe w gospodarce narodowej w 2001 r. (do 2010 r.)*, www.stat.gov.pl [6.01.2013].

o tyle charakterystyczny, że w pozostałych latach największy udział w środkach zagranicznych stanowił kredyt bankowy, natomiast w roku 2007 wyniósł on jedynie 4 mln zł, podczas gdy wszystkie środki z zagranicy wyniosły 305 mln zł. Ta dysproporcja miała niewątpliwie związek z ogromnym przypływem środków Unii Europejskiej, prawdopodobnie w związku z ich uruchomieniem w ramach perspektywy finansowej 2007-2013⁹.

Nakłady niesfinansowane w ramach inwestycji w wartości niematerialne i prawne wzrosły w analizowanym okresie o 268,6% (dla inwestycji ogółem wzrost wyniósł 15,7%). Wzrost ten był efektem przede wszystkim dwóch istotnych zmian w latach 2003 oraz 2010 (odpowiednio: 719% oraz 355%). W pozostałych latach występowały spadki nakładów niesfinansowanych. Nie dotyczy to jedynie roku 2006, kiedy wzrosły one o 32,5%.

Podobną charakterystyką cechowało się finansowanie wartości niematerialnych i prawnych z innych źródeł. Ich wzrost o 359% w latach 2001-2010 spowodowany był wysokimi wzrostami w latach 2005, 2007 oraz 2010 (odpowiednio: 200, 532 oraz 339%). Pozostałe lata to spadki tego źródła finansowania. Finansowanie inwestycji ogółem z innych źródeł znacznie wzrosło w drugiej połowie analizowanej dekady, co spowodowało wzrost tej kategorii w latach 2001-2010 o 776%.

Najmniej istotnym źródłem finansowania wartości niematerialnych i prawnych były środki budżetowe, chociaż ich znaczenie systematycznie rosło. Oprócz lat 2004 oraz 2006 (spadki o 36,8 oraz 5,5%) finansowanie wartości niematerialnych i prawnych środkami budżetowymi rosło, dzięki czemu w latach 2001-2010 wzrost wartości tego źródła finansowania wyniósł 560% (dla inwestycji ogółem wzrost wyniósł 108%).

Podsumowanie

Wartości niematerialne i prawne, pomimo że z gospodarczego punktu widzenia są drugim po środkach trwałych składnikiem majątku trwałego wykorzystywanym w działalności podstawowej jednostki gospodarującej, nie stanowią istotnego kierunku inwestycyjnego w Polsce. Podmioty gospodarcze na inwestycje w wartości niematerialne i prawne w latach 2001-2010 przeznaczyły jedynie ok. 3% swoich wydatków inwestycyjnych ogółem. Podstawową rolę w tym względzie odegrały wspomniane środki trwałe (ok. 52% inwestycji ogółem) oraz finansowe składniki aktywów trwałych (ok. 45% inwestycji ogółem). Jednak

⁹ Porozumienie międzyinstytucjonalne pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą i Komisją w sprawie dyscypliny budżetowej i należytego zarządzania finansami (2006/C 139/01), <http://eur-lex.europa.eu/> [30.09.2012].

dynamika zmian tychże inwestycji jest zdecydowanie mniejsza niż nakładów na wartości niematerialne i prawne. Rosną one prawie dwukrotnie szybciej (99% do 54%). Może to wskazywać na rosnącą rolę tych aktywów w polskich przedsiębiorstwach.

Spośród analizowanych źródeł finansowania, najszerzej wykorzystywanym w finansowaniu inwestycji w wartości niematerialne i prawne, był, podobnie jak w przypadku pozostałych rodzajów inwestycji, kapitał własny inwestorów. Podmioty gospodarcze w latach 2001-2010 blisko 85% nakładów na wartości niematerialne i prawne sfinansowały środkami własnymi.

Kredyt bankowy, najczęściej wskazywany jako główne źródło kapitału obcego w przedsiębiorstwach, wykorzystywany był w przypadku inwestycji w wartości niematerialne i prawne jedynie w ok. 4%. Jego udział w finansowaniu tychże inwestycji był dwu-, a w niektórych latach nawet trzykrotnie mniejszy niż w przypadku inwestycji ogółem. Był to głównie kredyt krajowy.

Częściej niż w przypadku innych rodzajów inwestycji, podmioty gospodarcze finansowały nakłady na wartości niematerialne i prawne kredytem handlowym. Jego udział w źródłach finansowania inwestycji w wartości niematerialne i prawne wyniósł w badanym okresie ok. 5-6%, podczas gdy inwestycji ogółem jedynie 2-3%. Zatem udział nakładów niesfinansowanych w strukturze źródeł finansowania inwestycji w wartości niematerialne i prawne jest wyższy niż kredytu.

Najmniej istotnymi źródłami finansowania inwestycji w wartości niematerialne i prawne okazały się środki z zagranicy (udział ok. 2%) oraz środki budżetowe i inne źródła (udział poniżej 1%). Ich znaczenie było nieco mniejsze niż dla inwestycji ogółem.

Najstabilniejszym źródłem nakładów na wartości niematerialne i prawne okazały się środki własne inwestorów. Ich tempo wzrostu w finansowaniu inwestycji w ten rodzaj aktywów trwałych było nieco mniejsze niż przeciętne (82% do 99%). Oznacza to, że w latach 2001-2010 coraz większe znaczenie zaczęły odgrywać pozostałe źródła. Jednak ich dynamika odznaczała się dużymi fluktuacjami. W poszczególnych latach notowano dynamiczne wzrosty (ponad 100%), ale i głębokie spadki (ponad 80%) tychże źródeł. Wydaje się zatem, że w kolejnych latach podmioty gospodarcze dalej będą wykorzystywały w przypadku inwestycji w wartości niematerialne i prawne przede wszystkim środki własne.

Literatura

Czerwonka L., Jaworski J., *Działalność inwestycyjna podmiotów gospodarczych w Polsce i źródła jej finansowania w latach 2001-2010*, w: *Czas na pieniądź. Zarządzanie finansami*, red. D. Zarzecki, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 59, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2013, nr 760.

Pojęcie stosowane w Rejestrze Urzędowym REGON, Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl [27.09.2012].

Porozumienie międzyinstytucjonalne pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą i Komisją w sprawie dyscypliny budżetowej i należytego zarządzania finansami (2006/C 139/01), <http://eur-lex.europa.eu/> [30.09.2012].

Środki trwale w gospodarce narodowej w 2010 roku, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011, www.stat.gov.pl [6.01.2013].

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2002 r., nr 76, poz. 694 z późn. zm.

Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I-XII 2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012, www.stat.gov.pl [6.01.2013].

Financing sources of investments in intangible assets of economic entities in Poland in the years 2001-2010

Summary. The paper is a continuation of publication series devoted to investing activities of economic entities in Poland in the years 2001-2010. Its main aim is to analyse the structure and dynamics of financing sources of investments in intangible assets within the aforementioned period. The study was based on the data from the Central Statistical Office of Poland and it concerned the entities employing more than 49 people. The analysis was preceded by a discussion of the concepts used in the study related to intangible assets and financing sources.

Key words: investment financing, investment of enterprises, intangible assets